

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351.82

Катерина Бачинська

ПРИВАТИЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті аналізується роль та значення Державних програм приватизації та їх вплив на приватизаційні процеси в Україні. Обґрунтовується необхідність розробки та прийняття довгострокової Державної програми приватизації.

Ключові слова: приватизація, державна програма приватизації, державна власність, державне управління, промисловість, реформування власності, ринкова економіка.

постановка проблеми

На шляху реалізації економічних реформ приватизація стала одним з головних механізмів реформування власності. Приватизація в Україні триває протягом другого десятиріччя та вже має свою історію. Вже з 2004 року темпи приватизації невпинно скорочуються: у 2004 році було роздержавлено 1236 об'єктів державної власності, у 2008 та 2009 роках було роздержавлено лише 282 та 250 об'єктів державної форми власності відповідно. Але зменшення масштабів роздержавлення не означає, що приватизація виконала програмні завдання, а, на жаль, свідчить про існування кризи у приватизаційних процесах. Відновлення системної політики приватизації можливе за умови створення нової Державної програми приватизації, яка б відповідала вимогам часу.

аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню питань реформування державної власності, зокрема приватизаційним процесам, присвячено багато праць зарубіжних науковців, серед яких: А. Алчіан, А. Берлі, Дж. Стігліц, О. Уільямсон. Серед вітчизняних дослідників вагомий внесок у дослідження питань пов'язаних з приватизаційними процесами зробили К. Агеєва, Л. Верховодова, І. Жадан, С. Мочерний, О. Пасхавер, Г. Дорофєєва, М. Камишанська, А. Покритан, М. Чечетов, М. Чумаченко, О. Денісюк, М. Шкільняк та інші. Зараз приватизаційні процеси в Україні зазнають кризи, у зв'язку з чим виникає необхідність аналізу причин гальмування приватизаційного процесу та пошуку вірогідних шляхів виходу з кризи приватизації.

Основною законодавчою базою процесу приватизації в Україні стали Державні програми приватизації, які визначили концептуальні підходи до проведення реформи власності в країні. Зважаючи на те, що приватизаційні процеси тривають, необхідне та важливе формування єдиної державної політики щодо реформування відносин власності, частиною якої є Державні програми приватизації. Роль та значення останніх досліджується у статті.

виклад основного матеріалу

Початком перетворення відносин власності в Україні можна вважати історичну дату затвердження першої Державної програми приватизації на 1992 рік. До

цього ж моменту було прийнято цілу низку законів, які були необхідні для проведення приватизації: закон «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 року за №2163 – XII[1], «Про приватизацію майна невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» (2171-XII), «Про приватизаційні папери» (2173-XII). На базі цих законів було прийнято першу програму приватизації, яку було затверджено 7 липня 1992 року Постановою Верховної Ради України №2545-XII [2]. Програма передбачала досягнення певних цілей спрямованих на структурну перебудову економіки, створення прошарку недержавних власників як основи багатокладної економіки. Таку реструктуризацію економіки планувалось здійснити прискореними темпами за 3-4 роки. Реалізувати на практиці її не вдалось. До середини 1994 року приватизація відбувалась повільно та стало зрозумілим, що для глибинних реформ у економіці потрібен час.

У 1993 році у зв'язку з тим, що не були виконані завдання, які були окреслені у першій Державній програмі, вона лишилась діючою на 1993 рік. Наступну програму приватизації було схвалено 26 січня 1994 року Постановою Верховної Ради України №3876-XII [3], що була спрямована на широке розгортання приватизації майна державних підприємств.

На другому етапі реформування власності постала загроза роздержавлення стратегічних об'єктів, що зумовило застосування різних способів для збереження певних об'єктів державної власності під контролем держави. Одним із способів, який повинен був стримати цей процес, було прийняття постанови Верховної Ради від 03.03.1995 року №88/95-ВР «Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням». Згодом ця постанова втратила чинність у зв'язку з прийняттям у 1999 році Верховною Радою України Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» [4]. Було також прийнято постанову Верховної Ради України від 24 липня 1994 року «Про вдосконалення механізму приватизації в Україні і посилення контролю за її проведенням». Одним з основних пунктів цієї постанови було визначення Кабінетом Міністрів України переліку об'єктів, що не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням (в першу чергу паливно-енергетичний комплекс, транспорт та зв'язок).

У цей період депутатами було прийнято політичне рішення про зупинення приватизації, яке тривало з липня 1994 року до березня 1995 року. Було затверджено перелік підприємств, які не підлягали приватизації [5]. До цього переліку були включені: суднобудівна галузь, нафтопереробна, паливно-енергетичний комплекс та інші інвестиційно привабливі підприємства. Загалом у переліку налічувалось 6102 об'єкта, які не підлягали приватизації. Серед заходів, що повинні були обмежити процес приватизації було також впровадження інституту казенних підприємств, які не підлягають приватизації, впровадження інституту стратегічних підприємств, створення державних холдингових компаній та акціонерних компаній, тощо.

Тимчасова заборона приватизації стратегічно важливих підприємств зумовила домінування державної власності у деяких галузях економіки: військово-промислового комплексу; паливно-енергетичному; інфраструктурних галузях.

Внаслідок неспроможності Верховної Ради України прийняти повноцінну програму приватизації на 1995 рік насту-

© Бачинська К. В., 2010.

ним загальнодержавним документом щодо регулювання процесів приватизації став Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення приватизації у 1995 році» №468 від 23 червня 1995 року [6]. Завдання з приватизації державного майна було також ініційовано Указами Президента України «Про заходи щодо забезпечення прав громадян на використання приватизаційних майнових сертифікатів» [7] від 26 листопада 1994 року №699/94, «Про заходи щодо прискорення процесу приватизації в Україні» від 30 грудня 1994 року, «Про заходи щодо введення у готівковий обіг іменних приватизаційних майнових сертифікатів» [8] та іншими.

У наступному 1996 році «з метою визначення завдань та пріоритетів приватизації державного майна у 1996 році, забезпечення єдиної правової політики у регулюванні процесів приватизації, усунення прогалин у законодавстві з цих питань, створення умов для структурної перебудови економіки під час здійснення приватизації державного майна...» знов Указ Президента України «Про завдання та особливості приватизації у 1996 році» №194/96 від 19 березня 1996 року [9] став основним нормативним документом, який регулював процес приватизації у 1996 році.

У 1997 році нарешті було прийнято Закон України №294/97-ВР [10], яким було затверджено Державну програму приватизації на 1997 рік. Основними пріоритетами програми були: прискорення структурної перебудови і розвитку економіки України; створення умов для підвищення ефективності виробництва на окремих підприємствах та у державі в цілому; здійснення приватизації майна ліквідованих збиткових підприємств, визнаних банкрутами, у встановленому порядку, поповнення доходної частини Державного бюджету України тощо.

Важливим став той факт, що Державна програма приватизації 1997 року стала першою програмою приватизації, яка отримала статус Закону України.

Державну програму приватизації 1998 року було введено в дію Законом України від 12 лютого 1998 року №124/98-ВР [11].

У 1999 році Верховна Рада зробила чотири безрезультативні спроби прийняти законопроект «Про державну програму приватизації на 1999 рік». Знову приватизаційні завдання були визначені Указом Президента України «Про державну програму приватизації на 1999 рік» від 24 січня 1999 року №209/99 [12]. В результаті приватизації, станом на 1 січня 1999 року форму власності в промисловості змінило 6768 підприємств, що складало 12,25% від загальної кількості приватизованих об'єктів народного господарства [13]. Також у 1999 році у зв'язку з поширенням неprivatизаційних способів придбання державного майна, таких як фіктивне банкрутство та застава, зменшення державної частки за рахунок додаткової емісії акцій та створення спільних підприємств з передачею найбільш ліквідного майна у власність нового підприємства, було вжито заходів щодо припинення безконтрольного відчуження державного майна. Була припинена чинність Закону «Про банкрутство» стосовно банкрутства вугледобувних, вуглепереробних і шахтобудівних підприємств вугільної промисловості. Був прийнятий Закон України №2864-III від 29.11.2001 року «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» [14], який був «спрямований на забезпечення економічної безпеки держави, недопущення руйнування цілісних майнових комплексів державних підприємств, захисту інтересів держави під час реалізації майна господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків». Але зазначені заходи не зупинили примусового відчуження державного майна. Значна кількість об'єктів державної власності виводилась з державної власності шляхом додаткової емісії. Серед численних об'єктів державної власності, які виводились таким способом, переважну більшість складала об'єкти промисловості. Внаслідок таких дій структура державного сектору промисловості змінювалась у бік домінування приватного сектору.

Таким чином, до 2000 року Державні програми приватизації затверджувалися щорічно парламентом або Президентом України. У 2000 році парламентом вперше була прийнята програма приватизації, яка була затверджена Законом України від 18 травня 2000 року №1723-III [15] та прийнята на три роки. Державна програма приватизації на 2000-2002 роки поклала початок нового етапу в розвитку процесів роздержавлення в Україні. Основною метою приватизації у 2000–2002 роках було «створення умов для сприяння підвищенню ефективності діяльності підприємств, установ, організацій та створення конкурентного середовища, а також забезпечення надходження коштів від приватизації до Державного бюджету. Державною програмою приватизації було запроваджено механізм індивідуальної приватизації для проведення приватизації в стратегічних сферах та галузях природних монополій. Цей механізм повинен був забезпечити залучення ефективних інвесторів та захистити національні інтереси та інтереси масових споживачів. Проте, механізм індивідуальної приватизації, який повинен був слугувати на користь суспільним інтересам, використовувався чиновниками на їх користь. Внаслідок чого індивідуальна приватизація перетворилась на замовну приватизацію. Найбільш масштабна приватизація великих і ліквідних підприємств на користь наближених до влади бізнес-груп, які «замовляли» об'єкти, відбувалася у 2003 та 2004 роках. Серед державних гігантів промисловості, які були приватизовані у той період були ВАТ«Криворіжсталь», ДАК «Укррудпром», ВАТ «Краснодонвугілля», ВАТ «Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського», ВАТ «Нікопольський завод феросплавів», ВАТ «Криворізький залізорудний комбінат» та інші об'єкти державної власності. Загалом у 2003 та 2004 роках було приватизовано біля 20 стратегічних підприємств та підприємств-монополістів.

Масштабна приватизація 90-х років призвела до значного скорочення державного сектору, а після завершення масової приватизації приватний сектор зайняв стратегічні позиції у виробничому секторі української економіки. Про це свідчать дані часток підприємств приватної та колективної власності (за винятком державних корпоративних прав – 50 і більше відсотків), які на 2000 рік становили 86,2%. В основних фондах ці види власності становили 47% [16]. Значне уповільнення темпів приватизації спостерігалось з 2000 року. У період з 2000 року до 2004 року приватизація фактично не проводилась у наступних стратегічних сферах:

- військово-промисловий комплекс (оборонне, космічне, авіаційне виробництво);
- енергетичний комплекс (виробництво та переробка енергетичних матеріалів: газ, нафта, вугілля, уран, торф);
- виробництво та розподіл електроенергії;
- інфраструктура, її будівництво та обслуговування в транспортному комплексі);
- дослідження та розробки;
- пошта, зв'язок, телекомунікації (інфраструктура, її обслуговування та надання послуг).

Станом на 01.10.2002 року було приватизовано 82508 об'єктів, серед яких 60178 (72,9%) належали до комунальної власності та 22330 (27,1%) – до державної. Протягом періоду до 2002 року було приватизовано 8044 (9,8%) об'єктів промисловості. Найпоширенішим способом приватизації великих і середніх підприємств промисловості (54,3% від загальної кількості підприємств галузі), видобування неенергетичних матеріалів (72,1% об'єктів цієї галузі), машинобудування (70,4%) був продаж акцій ВАТ. Крім того, значну частку об'єктів переробної промисловості (67,6%) та мінеральних виробів (61,0%) було приватизовано шляхом продажу акцій ВАТ. В решті галузей такий спосіб застосовувався рідко.

Серед основних чинників, що зумовили зростання економіки у 2000 році в Україні був випереджаючий розвиток глибоко приватизованих галузей економіки, великі страте-

гічні об'єкти переходили у приватну власність. Приватизація у 2001 році призвела до того, що основна частка промислового виробництва припало на підприємства недержавної форми власності. Це було в першу чергу наслідком того, що приватизовані підприємства значно випереджали державні та змішані за темпами зростання виробництва. Приватні компанії демонстрували більш високу ефективність господарської діяльності. Так за індексами середньомісячного виробництва, показниками продуктивності праці, оплати праці, інвестиційної діяльності, приватизовані підприємства були лідерами.

Державна форма власності у 2001 році дає лише п'яту частину обсягів промислового виробництва, основна частка промислового виробництва припадає на підприємства недержавної форми власності. Проте в різних галузях промисловості ці співвідношення виглядають по-різному. Так, 65% видобутку енергетичних матеріалів припадає на державні підприємства. На частку недержавних – тільки 35%. Проте в легкій промисловості на частку державного сектора припадає – тільки 27% обсягів виробництва, у той час як на частку недержавного – 97,3%.

У 2002 році Фонд державного майна України спільно з експертами Центру економічного розвитку, консультантами Консультаційного проекту при німецькому уряді з питань приватизації в Україні, спеціалістами Міністерства економіки, галузевих міністерств та антимонopolного комітету, розробив проект чергової державної програми приватизації на 2003-2008 роки. Цей законодавчий документ готувався публічно. Концепція Державної програми приватизації з вересня 2002 року була розміщена на офіційному сайті Фонду державного майна України для публічного обговорення.

Головною метою проекту Державної програми приватизації визначалось завершення приватизації як надзвичайного соціально-економічного процесу. Новий проект програми кардинально відрізнявся від попередніх програм приватизації, в ньому вперше приватизаційні цілі та завдання поєднувалися з метою формування ефективної системи управління об'єктами державної власності. Проект програми був підтриманий Фондом державного майна України, затверджений урядом та переданий у парламент. Але зважаючи на політичну ситуацію, яка склалась на той час в країні, документ не був розглянутий.

Приватизація початку нового століття сформувала у широких верств населення уявлення про її нелегітимність. Вона почала використовуватися владою як інструмент розподілу державних підприємств між найбільшними до неї бізнес-групами. Цей період запам'ятовується як період найбільш резонансового продажу стратегічних об'єктів, які скуповувалися за заниженими цінами: ДАК «Укрбудпром», ВАТ «Криворіжсталь», ВАТ «Нікопольський завод феросплавів» – приватизовані у 2004 році. Значного поширення у цей період одержали неприватизаційні способи придбання державної власності шляхом фіктивного банкрутства та застави, додаткової емісії, вкладення в статутні фонди господарських товариств, створених за участю недержавного інвестора (спільні підприємства). Результатами приватизації третього етапу стали продаж прибуткових об'єктів державної власності, стратегічних підприємств та як наслідок зниження ефективності функціонування державної власності. Таким чином, у 2004 році фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування по країні становили 44,6 млрд. грн. На частку приватного сектора припадало 44,9 млрд. грн. Державний сектор економіки був в цілому малорентабельним – фінансовий результат становив лише 0,18 млрд. грн. До збиткових галузей належали промисловість (-0,24 млрд. грн.), будівництво (-0,07 млрд. грн.), оптова і роздрібна торгівля, послуги з ремонту (-1,73 млрд. грн) [17].

З 2004 року в Україні спостерігається криза приватизаційного процесу у державному секторі економіки, про що свідчить значне зниження темпів приватизації. У 2004 році були роздержавлені 1236 об'єктів державної власності,

у 2005 році – 890 об'єктів, у 2006 році – 672 об'єкта, 2007 – 488 об'єкта, у 2008 та 2009 роках були роздержавлені лише 282 та 250 об'єктів державної форми власності відповідно. Така ситуація стала наслідком відсутності єдиного бачення стратегії реформування відносин власності та реформування власності на застарілих засадах державної програми приватизації, яка не відповідає вимогам часу.

Конфлікт поглядів на стратегію реформування відносин власності, який спостерігається протягом останніх років між інституціями влади, загальмував приватизаційні процеси. За січень-серпень 2009 р. продано лише 147 об'єктів, 119 з яких – це невеликі об'єкти групи А(80,9%). Дохід від приватизації державного майна склав лише 589,8 млн. грн. Фонд державного майна змушений обмежуватися продажем переважно невеликих об'єктів і об'єктів незавершеного будівництва. На сьогоднішній день лишається проблемним питання приватизації стратегічної сфери та природних монополій.

Приватизаційний процес протягом майже двох десятиліть супроводжувався постійною зміною законодавства, наприклад, після прийняття в 1997 році Закону «Про приватизацію державного майна» в новій редакції, в нього 35 разів вносилися зміни. Аналогічним прикладом може бути Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації», до якого 25 разів вносилися зміни. Постійна зміна «правил гри», відсутність загальнодержавної стабільної програми приватизації на перспективу зумовило те, що на сучасному етапі реформування власності питання вироблення стратегії реформування відносин власності в цілому та у виробничому секторі зокрема, питання непрозорості прийняття рішень щодо приватизації, особливо стратегічних підприємств та підприємств-монополістів, які є основою економічного розвитку та національної безпеки держави, неефективність протидії поширенню схем тіньової приватизації та багато інших, не втратили своєї актуальності.

Література.

1. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 р. за №2163 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №24. – С. 348.
2. Постанова Верховної Ради України №2545-XII // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №38. – С. 567.
3. Постанова Верховної Ради України №3876-XII від 26 січня 1994 року «Про державну програму приватизації» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №19. – С. 11.
4. Закон України від 07.07.1999 р. за №847-XIV «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» // Відомості Верховної Ради – 1999. – №37. – С. 332.
5. Постанова Верховної Ради України «Про вдосконалення механізму приватизації і посилення контролю над її проведенням» від 27.07.1994 року, №149/94-ВР // Відомості Верховної Ради України – 1994. – №37. – С. 345.
6. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення приватизації у 1995 році» від 23 червня 1995 р. №468/95 // Урядовий кур'єр – 1995. – 29 черв. – С. 10.
7. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення прав громадян на використання приватизаційних майнових сертифікатів» від 26 листопада 1994 р. №699/94 // Голос України. – 1994. – 1 груд. – С. 5.
8. Указ Президента України «Про заходи щодо введення у готівковий обіг іменних приватизаційних майнових сертифікатів» від 27 грудня 1994 р. №809/94 // Урядовий кур'єр. – 1995. – 5 січня – С. 10.
9. Указ Президента України «Про завдання та особливості приватизації у 1996 році» від 19 березня 1996 р. №194/96 // Урядовий кур'єр. – 1996. – 21 березня. – С. 11–12.
10. Закон України «Про Державну програму приватизації на 1997 рік» від 3 червня 1997 р. №294/97-ВР // Урядовий кур'єр. – 1997. – 10 лип. – С. 5.

11. Закон України «Про Державну програму приватизації» на 1998 рік від 12 лютого 1998 року №124/98-ВР // Голос України. – 1999. – 17 березня. – С. 5–9.

12. Указ Президента України «Про Державну програму приватизації на 1999 рік» від 24 лютого 1999 р. №209/99 // Урядовий кур'єр. -1999. – 4 березня. – №9. – С. 10.

13. Рябенко О. В. Приватизація у промисловому секторі економіки України: автореф. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. економіч. наук: спец. 08.02.03 «організація управління, планування і регулювання економікою» / О. В. Рябенко. – Дніпропетровськ, 2000. – 20 с.

14. Закон України №2864-III від 29.11.2001 року «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 77.

15. Закон України «Про державну програму приватизації на 2000 рік» від 18 травня 2000 року №1723-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №33. – Ст. 272.

16. Приватизація та реприватизація в Україні після «помаранчевої» революції / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верховодова, К. М. Агесва. В надзаг.: Центр економічного розвитку. – К.: «Міленіум», 2006. – 106 с.

17. Статистичний щорічник України за 2004 рік. К., «Консультант», 2005. – С. 320.

18. Аналітична довідка про хід виконання Державної програми приватизації на 2000–2002 роки за 9 міс. 2006 року // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2007. – № 1. – С. 7.

При цьому варто зазначити, що не завжди досвід посткомуністичної системи управління є негативним, так як і не завжди новосформовані методи роботи з кадрами мають суцільний успіх.

➤ Метою даної статті є спроба охарактеризувати сучасну політико-управлінську еліту в цілому, виявити основні її недоліки та окреслити шляхи щодо поліпшення ситуації.

➤ Очевидно зважаючи на гостроту та актуальність проблеми забезпечення сучасної системи державного управління високопрофесійними кадрами, вітчизняні та зарубіжні науковці досліджували процес становлення та функціонування політико-управлінської еліти з різноманітних точок зору. При цьому, варто зазначити, що інтерес до цих досліджень не лише не зникає з часом, а посилюється, відкриваючи при цьому все нові й нові грані.

У витоків цих досліджень стоять такі відомі вчені як Вільфредо Паретто, який є одним із авторів теорії еліт, Гое-тано Моска, автор теорії елітизму, Н. Маккіавелі – яскравий представник теорії раціоналізму, Х. Ортега-і-Гасет, який запропонував нове бачення взаємодій людини і суспільства, автор теорії раціовіталізму, Макс Вебер автор численних праць з досліджуваної нами тематики, зокрема публічної доповіді «Політика як фах», в якій класифіковано «фахових політиків» [1] та інші.

Подальшого розвитку дані теорії набули у працях західних вчених, таких як Р. Даль, Л. Зіглер, С. Ліпсет, Ч. Мілльс, Р. Мілібанд, Д. Рісмен, О. Штаммер та ін. Всі вони є прихильниками різних політичних концепцій та поглядів, від демократичних до ліволіберальних у залежності від чого значною мірою різняться їх підходи до проблеми еліти та елітизму.

Основоположниками вітчизняної школи теорії еліт є В. Винниченко, М. Грушевський, М. Драгоманов, В. Липинський, Д. Донцов та інші.

Серед вітчизняних науковців питання формування та становлення політико-управлінської еліти ставали предметом досліджень В.Аверьянова, О. Гарань, В. Князєва, Б. Кухти, І. Крюкова, В. Лугового, Н.Нижник, А. Одинцова, М. Пірен, В. Полохало, В. Ребало, С. Серьогіна, О. Якубовського. Не залишається поза межами наукового пошуку дана тематика і у наших російських колеґ, серед яких можна зазначити Л. Гудкова, Б. Дубіна, О. Криштановську, Ю. Леваду, О. Солженіцина, К. Скальковського, Г. Мазурина, Ж. Тощенко, В. Ядова та інших.

Проблема формування саме ціннісно-ментальної складової українського соціуму посіли значне місце в роботах О. Бондаренко, Є. Головахи, Р. Додонова, О. Донченко, О. Забужко, Н. Злобіної, С. Кримського, В. Матусевич, О. Нельги, С. Римаренка, А. Ручки, І. Старовойта, Н. Соболевої В. Пилипенко, М. Поповича, В. Храмової, А. Швецової та ін., дослідженню соціально-ціннісного підґрунтя державного управління та вихованню соціально-політичних цінностей у державних службовців присвячено поки ще небагато праць, зокрема, це роботи вітчизняних дослідників – В. П. Горбатенко, І. В. Єршової-Бабенко, С. І. Кальцевої, І. О. Кресіної, П. С. Кривоцюка, Л. І. Лясої, О. О. Ромашко, Д. С. Шелеста, Н. М. Юрій, В. М. Ярошенко.

➤ Аналізуючи наукові доробки зроблені за останній час з вищезазначеної проблематики вітчизняними науковцями в галузі політології, соціології та державного управління варто зазначити, що більшість із них вказують на відсутність політико-управлінської еліти, як такої. Відмічається, що на сьогоднішній день мова може йти про існування в Україні «протоеліти», або навіть «псевдоеліти». Звісно, як і будь-яке твердження, дане – є дискусійним. Якщо розглядати політико-управлінську еліту з традиційної точки зору, тобто, як кращих, відбірних представників своєї класифікації, у нашому випадку управлінців, (в тому числі політико-управлінської верхівки) враховуючи при цьому ціннісні характеристики даної групи осіб, – з цим важко не погодитися.

У кращому випадку ми можемо припустити наявність у нас політико-управлінської еліти з точки зору раціоналізму,

УДК 323.39:329

Іван Богачук

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ: ШЛЯХ ВІД ТРАДИЦІЙ ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ

В статті досліджуються сучасні тенденції формування та становлення політико-управлінської еліти країни, зокрема зроблено акцент на її ціннісно-ментальній складовій; виявлено основні проблеми, що постають при формуванні сучасного корпусу державних службовців та запропоновано напрямки щодо подолання виявлених негативних тенденцій.

Ключові слова: політико-управлінська еліта, соціоментальні цінності державних службовців, професіоналізм, відповідальність, корупція, система підготовки кадрів.

➤ Якщо проаналізувати процеси формування управлінських кадрів з моменту здобуття незалежності й донині, можна простежити досить негативні тенденції, які ще й досі не було подолано. При чому це явища, що перейшли до сучасної системи підготовки, підбору, ротації управлінських кадрів, якості політико-управлінської еліти в цілому, її ментальних особливостей як спадок колишньої посткомуністичної системи управління так і зовсім нові, які було сформовано під впливом нових політичних, економічних та соціальних чинників.

© Богачук І. О., 2010.